

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 339

Бабій І.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Хмельницький національний університет

**ЗОВНІШНІ ЦІЛІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ
НА ЕТАПІ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ДО ЄС**

У статті досліджено взаємозв'язок концепцій соціально-економічного розвитку та формування сутності і значення зовнішніх цілей промислових підприємств. Обґрунтовано власне бачення поняття «зовнішні цілі підприємства», аспекти, що формують зовнішню спрямованість цілей господарюючого суб'єкта, а також бачення науковців щодо зовнішніх цілей як інструмента управління підприємством. Визначено важливі аспекти парадигми формування зовнішніх цілей в рамках Світової організації торгівлі. Виокремлено основи формування зовнішніх цілей управління підприємством в розрізі їх складових, а також досліджено основні можливості формування зовнішніх цілей управління підприємством з боку Світової організації торгівлі.

Ключові слова: промисловість, суб'єкти господарювання, система управління підприємством, зовнішньоекономічна діяльність, цілі управління, елементи менеджменту.

**ВНЕШНИЕ ЦЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ
НА ЭТАПЕ ИНТЕГРАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ В ЕС**

Бабій І.В.

В статье исследована взаимосвязь концепций социально-экономического развития и формирования сущности и значения внешних целей промышленных предприятий. Обоснованы собственное видение понятия «внешние цели предприятия», аспекты, формирующие внешнюю направленность целей хозяйствующего субъекта, а также видение ученых о внешних целях как инструменте управления предприятием. Определены важные аспекты парадигмы формирования внешних целей в рамках Всемирной торговой организации. Выделены основы формирования внешних целей управления предприятием в разрезе их составляющих, а также исследованы основные возможности для формирования внешних целей управления предприятием со стороны Всемирной торговой организации.

Ключевые слова: промышленность, субъекты хозяйствования, система управления предприятием, внешнеэкономическая деятельность, цели управления, элементы управления.

**EXTERNAL GOALS OF MANAGEMENT BY ENTERPRISE
AT THE STAGE OF INTEGRATION OF THE ECONOMIC SYSTEM TO THE EUROPEAN UNION**

Babiy I.

The article investigates the relationship between the concepts of social and economic development and the formation of the essence and significance of the external goals of industrial enterprises. The actual vision of the concept of external goals of the enterprise and aspects forming the external direction of the objectives of the economic entity are substantiated. The view of scientists about external goals as an enterprise management tool is presented. The important aspects of the formation of external goals within the framework of the World Trade Organization have been identified. The article outlines the foundations of the formation of external goals of enterprise management in terms of their constituents. The main possibilities for the formation of external goals of enterprise management from the side of the World Trade Organization are investigated.

Keywords: industry, business entities, enterprise management system, foreign economic activity, management objectives, management elements.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток співробітництва вітчизняних підприємств із зовнішньоторговельними партнерами за умов членства України в СОТ та набуття чинності Угоди про асоціацію зони вільної торгівлі між Україною та ЄС сприяв створенню значної кількості перспективних напрямів розширення зовнішньоекономічної діяльності, а також появи різних дискусійних питань. Через це з метою більш ретельного планування стратегії управління підприємством

як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках необхідно дослідити низку концептуальних аспектів сучасної парадигми формування зовнішніх управлінських цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні дослідження питань стратегічного управління підприємством є досить актуальним, а особливо в аспекті розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішні управлінські цілі як елемент управління промисловим підприємством

ством досліджувалися багатьма науковцями. Серед них слід назвати таких, як Л.В. Батченко, Т.О. Данильченко, О.Г. Корольова, Б.М. Мізюк, Я.М. Парій, Ю.Ю. Петровський, Л.В. Родічева, В.Ю. Самуляк.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження цілей підприємства та вдосконалення їх формування з урахуванням залежності від зовнішнього середовища функціонування підприємства та за умов активізації інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні економічні теорії включають різні концепції до управління та здійснення діяльності підприємства, проте далеко не всі можуть обґрунтувати важливість процесів формування його зовнішніх цілей, а особливо тоді, коли йдеться про співпрацю в рамках СОТ та використання окремих методів і механізмів, які надаються з боку СОТ.

Перед тим як розглянути особливості впливу та взаємозв'язок концепцій соціально-економічного розвитку на формування сутності та значення зовнішніх цілей підприємства, необхідно дослідити окремі аспекти їх функціонування.

Ми вважаємо, що поняття «зовнішня мета» можна ототожнювати з багатьма виробничими процесами підприємства, які безпосередньо залежать від зовнішнього середовища його функціонування, макроекономічних законів, інфраструктури цільового ринку збуту та рівня інтеграції до конкретних регіональних структур.

На думку окремих вчених, особливою будів-якої мети підприємства є те, що у її структуру має бути покладено встановлення кінцевого стану тих параметрів розвитку, які відповідають певному проміжку часу та здатні врахувати підпорядкованість основній місії господарської діяльності з боку мінливості зовнішнього середовища [1, с. 116].

Отже, під основними детермінантами, які формують зміст складової про зовнішню спрямованість мети підприємства, слід розуміти:

- динаміку ринкових змін;
- рівень конкуренції;
- доступ до інформації про зовнішнє середовище;
- використання продуктів НТП та сучасних технологій;
- перейняття досвіду успішних технологій ведення бізнесу та підвищення кваліфікації працівників;
- наявність економічних стимулів зовнішнього середовища та достатній рівень економічної свободи для розвитку.

Якщо звернути увагу на групування цілей за окремими класифікаційними ознаками, то можна побачити, що зовнішню мету ототожнюють з поняттям спрямованості дії та місцем функціонування підприємства. За ступенем формалізації в управлінні зовнішню мету слід розглядати на основі структурованості її мети забезпечувати розвиток підприємства за допомогою співробітництва із зовнішнім середовищем [1, с. 121; 2; 3, с. 150–151].

З огляду на це зовнішня мета як інструмент управління підприємством на внутрішніх і зовнішніх ринках є способом дослідження всіх сторін його діяльності з метою розробки пропозицій щодо виявлення найбільш прибуткових сфер організації [1, с. 121].

Для підприємств, які діють у ринковій економіці та перебувають на перехідному етапі інтеграції економіч-

ної системи країни до ЄС, до прямих зовнішніх цілей слід віднести ті, які стосуються отримання конкурентних переваг в боротьбі за розширення обсягів діяльності, підвищення прибутковості, залучення дешевших ресурсів та виконання новітніх окремих соціальних зобов'язань. Водночас важливими забезпечувальними цілями є досягнення відповідних умов виробництва, а також його диференціація і диверсифікація [2].

Метою забезпечення належних умов розвитку вітчизняних підприємств під впливом інтеграційних процесів та співробітництва із СОТ, важливим та пріоритетним напрямом подальшого співробітництва з країнами Європи має стати визначення чіткої та прозорої парадигми формування зовнішніх цілей. Це питання є досить актуальним, оскільки з моменту набуття членства України в СОТ для вітчизняних підприємств відкрились нові можливості, які насамперед орієнтовані на зміни та реформи на національному рівні.

Важливими аспектами цієї парадигми в рамках СОТ мають стати такі питання:

- 1) захист національного виробника та забезпечення умов його функціонування на зовнішніх ринках;
- 2) врегулювання фінансових та кредитних проблем здійснення фінансування діяльності підприємства на внутрішньому та зовнішніх ринках;
- 3) забезпечення сприятливого бізнес-клімату для створення необхідних торговельних режимів [4, с. 49];
- 4) формування продуманої структури управління зовнішніми цілями суб'єкта господарювання з огляду на оцінювання його потенційних можливостей розвитку та реагування на кризові чинники.

Сутність парадигми формування зовнішніх цілей управління підприємством слід розуміти у розробці підходів, які б дали змогу забезпечити розвиток економічних зв'язків з партнерами внутрішнього ринку та контрагентами зовнішнього. Основною метою таких відносин є врахування умов інтеграційних процесів, здійснення міжнародної торгівлі, правил та вимог СОТ до країн-членів. Через це така парадигма повністю повинна відображати актуальні питання всіх аспектів співробітництва підприємства з економічними системами зовнішнього середовища та покладатись на чітко визначені для цього цілі розвитку. Базовими для формування структури зовнішніх цілей є умови самого середовища.

На нашу думку, щоб привести у відповідність до комплексної цілісності заходи, вжиття яких є необхідним у структурі концептуальних основ формування зовнішніх цілей управління підприємством, доцільно виділити такі її складові:

- можливості та вимоги СОТ;
- державна підтримка національного виробника;
- використання ринкових механізмів;
- використання можливостей лібералізації ринків, інтеграції та МПП;
- активізація внутрішньої роботи підприємства, оцінка подальшої ситуації.

Водночас виділимо, що зазначені складові не тільки мають бути покладені в основу формування зовнішніх цілей, але й є їх джерелами забезпечення. Відповідно до цього кожна складова має спиратись на конкретний інструментарій, який виходить із сутності умов зовнішнього середовища підприємства.

Для початку розглянемо концептуальні основи формування зовнішніх цілей управління підприємством на

рівні можливостей та вимог, які з'явилися перед вітчизняними виробниками після вступу України до СОТ.

Якщо звернути увагу на можливості, доцільно виділити два ключові аспекти пріоритетів приналежності України до СОТ, такі як поступова інтеграція в ЄС та реформування національної економіки згідно з економічними стандартами розвинутих країн [5, с. 1629–1634]. Відповідно до свого змісту ці аспекти мають стратегічне значення для вітчизняних підприємств промисловості, оскільки за шириною своєї сутності вони здатні охопити не тільки низку завдань щодо врахування впливу поточної ситуації, яка склалась на внутрішньому ринку, але й подальшу її деформацію з боку дії інтеграційних процесів.

Через це основними можливостями формування зовнішніх цілей управління підприємством з боку СОТ є:

- покращення зовнішньоекономічних стосунків на основі отримання режиму найбільшого сприяння з більш ніж 150 країнами світу;
- активізація виходу підприємств на зовнішній ринок та захист національного виробника;
- дотримання економічного, соціального та політичного принципів сталого розвитку з використанням процедури вирішення торговельних спорів за правилами СОТ;
- заохочення конкуренції між суб'єктами господарювання;
- створення прозорого бізнес-середовища;
- зниження торговельних перепон, рівнів мит та інших обмежень доступу вітчизняної продукції на ринки СОТ;
- створення сприятливого середовища для залучення інвестицій;
- залучення до виробництва нових технологій, отримання доступу до дешевших комплектуючих, матеріалів і сировини;

– формування єдиної зовнішньоекономічної політики експортно-імпоротної діяльності;

– створення налагодженої логістичної структури на основі недискримінаційного транзиту товарів та послуг [6, с. 200; 7, с. 147–148; 8, с. 6; 9].

Керуючись тим, що для вітчизняних підприємств, які орієнтуються на зовнішній ринок, створено досить широкі можливості реалізації їх виробничого потенціалу в рамках посилення інтеграційних процесів, розуміємо, що більшість концептуальних основ їх розвитку в умовах трансформаційної економіки та становлення ринкових відносин в Україні повинна виходити із сутності окремих концепцій соціально-економічного розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Слід зазначити, що сьогодні формування зовнішніх цілей управління підприємством як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках за умов членства України в СОТ та співробітництва із зовнішнім ринком цілком спирається на низку концептуальних засад, які поєднуються сучасними вимогами ринкової економіки до ведення господарської діяльності. Основними елементами цих процесів є конкуренція, динамічність ринкових змін, підвищення людського капіталу, покращення умов праці, орієнтація виробництва продукції на зовнішній ринок на рентабельні результати, економічна свобода, роль державних та недержавних організацій та доступ до інформації. Водночас важливим має стати визначення низки зовнішньо-цільових показників розвитку підприємства, на нормативи яких необхідно орієнтуватись за умов посиленої співпраці із зовнішнім ринком. Такі показники не тільки відповідають окремим детермінантам складової про зовнішню спрямованість мети підприємства, але й покладені в їх основу концепції соціально-економічного розвитку.

1. Самуляк В.Ю. Формування системи цілей розвитку машинобудівного підприємства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2008. № 635. С. 114–124.

2. Класифікація цілей. URL: <http://library.if.ua/book/101/6915.html>.

3. Мізюк Б.М. Основи стратегічного управління: підручник. Львів: Магнолія 2006, 2009. 544 с.

4. Батченко Л.В., Науменко С.М. Проблеми формування зовнішньоекономічної політики України в контексті членства в СОТ. Культура народів Причорномор'я. Проблеми матеріальної культури. Економічні науки. 2008. № 147. С. 49–51.

5. Петровський Ю.Ю. Вступ України до СОТ: перспективи та можливі негативні наслідки. Персонал. 2005. № 11. С. 78–83.

6. Корольова О.Г. Перспективи розвитку вітчизняного плодоовочевого підкомплексу в умовах Європейської інтеграції. Вісник Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. 2012. № 2 (18). С. 199–204.

7. Парій Я.М. Переваги та ризики входження України до СОТ: регіональний аспект. Державне управління та місцеве самоврядування. 2010. № 3 (4). С. 145–154.

8. Родічева Л.В. Інтеграція України у світове господарство. Галицький економічний вісник. 2011. № 2 (31). С. 5–9.

9. Данильченко Т.О. Україна і світова організація торгівлі: досвід перших кроків співпраці. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-in/irbis_nbuv/cgiuirbis_64.

E-mail: babiyir@gmail.com